

Apunts reforç del Realisme al Modernisme

Sitio: [Cursos IOC - Batxillerat](#)

Curso: Història de l'art (autoformació IOC)

Libro: Apunts reforç del Realisme al Modernisme

Imprimido por: Invitado

Día: viernes, 11 de febrero de 2022, 19:51

Descripción

Apunts reforç del Realisme al Modernisme

Tabla de contenidos

1. Context geogràfic

2. Context històric i cultural

3. Arquitectura i urbanisme

3.1. Arquitectura historicista

3.2. L'arquitectura del ferro

3.3. L'escola de Chicago

4. Escultura

5. Pintura

5.1. Realisme

5.2. Impressionisme

5.3. Postimpressionisme

5.4. Simbolisme

6. Modernisme

7. Vídeos i webs ampliació del Realisme al Modernisme

1.Context geogràfic

L'art de la **segona meitat del segle XIX** té com a centre artístic **París**, la qual destacarà per les diferents tendències pictòriques. Tot i que Roma continua sent un punt de referència artístic, passa a ser un centre marcat per l'academicisme i poc a poc va perdent importància.

Tot i això veurem que al llarg del segle XIX són diverses les capitals europees les que aniran destacar en el camp artístic: **Londres, Milà, Berlín, Barcelona...** Al llarg de la segona meitat de segle veurem com cronològicament van sorgint diversos moviments que seran l'avantsala de les posteriors avantguardes del segle XX.

Així doncs en arquitectura sorgeixen:

- el Neoclassicisme, vist en el capítol anterior
- el corrent historicista relacionat amb el romanticisme
- l'arquitectura del ferro
- l'eclecticisme
- l'Escola de Chicago
- l'arquitectura modernista..

Pel que fa la pintura i destacant com a focus artístic la capital parisenca s'hi desenvolupen diverses tendències pictòriques tals com:

- el Neoclassicisme i Romanticisme vistos en el capítol anterior
- el Realisme
- Impressionisme
- Neoimpressionisme i Postimpressionisme
- Altres: Simbolisme, natzarens...

En escultura, pràcticament els corrents són els mateixos que a la pintura. La dificultat sorgeix amb el impressionisme que es fonamenta el color. El principal representant d'aquest corrent en escultura és **Rodin** que canvia la vibració del color per la vibració de la llum en la superfície i textures de l'escultura. Això ho aconsegueix per mitjà d'un modelat ràpid que deixa presents en la superfície les ditades de les mans. Aquesta immediatesa en l'execució és parella a la pinzellada ràpida dels pintors. Per això Rodin deixa les superfícies sense polir.

Vista aèria del pla de l'Eixample de Barcelona. Fou ideat per **Ildefons Cerdà** en un moment on evoluciona l'urbanisme amb l'ampliació de les ciutats a partir dels "plans d'eixample".

2.Context històric i cultural

La **segona meitat del segle XIX** es caracteritza per iniciar la ruptura amb l'art tal com s'havia entès fins el moment. Òbviament, aquesta nota visió artística bé donada pel context històric i cultura en la que es desenvolupa. Ja em vist en el capítol anterior que alguns dels esdeveniments més destacables. En aquesta segona meitat el context es caracteritza per:

Context històric i cultural

- **Consolidació Revolució industrial:**
 - aparició nous materials i fonts d'energia.
 - Migració del cap a la ciutat- algunes ciutats dupliquen la població.
 - Urbanísticament això comporta una nova visió de la ciutat.
 - Millores dels mitjans de comunicació i tecnologia (ferrocarril, tren, vaixell de vapor, telègrafs, fotografia, formes d'impressió, cinema -1894...)
 - Expansió del periodisme i la propaganda comercial.
- Políticament:
 - caiguda de l'Antic Règim
 - consolidació de les monarquies parlamentàries, repúbliques...
 - Moviments obrers, agitació social
 - Sorgiment de noves ideologies i moviments: comunisme, anarquisme, moviments nacionalistes...
 - Unificació d'Itàlia (1861)
 - Reordenament d'Alemanya (1871)
 - Irrupció de la Tercera República a França
 - Consolidació dels Estats Units
 - Proclamació de la Primer República Espanyola i Restauració de la monarquia.
 - Colonialisme:influència món occidental/resta de cultures
- Socialment:
 - Aparició i consolidació del **proletariat**.
 - s'afiança el paper de la **burgèsia** que s'havia enriquit durant la Revolució Industrial.
 - **Societat industrialitzada**
 - Creixement demogràfic i urbà.

Context artístic

- La millora en els mitjans de comunicació propicia la influència internacional entre artistes.
- Mercantilització de l'art.
- La burgesia passa a ser el client per excel·lència de l'art de la segona meitat del segle XIX.
- Sorgiment de moviments artístics diversos que acaben superposant-se uns als altres degut al ritme al que van sorgint.
- Recerca per part dels artistes d'una identitat pròpia.
- Estats Units degut a la seva diversitat social passa a ser el gran comprador d'obres d'art (tant antigues com contemporànies). Aquestes col·leccions seran la llavor dels futurs museus.

3.Arquitectura i urbanisme

Abans de començar el recorregut per l'**arquitectura del segle XIX** s'han de tenir en compte diversos aspectes de caràcter històric i social que condicionaran el seu desenvolupament:

- La Revolució Industrial suposarà la producció de **nous materials** com el ferro colat, el vidre, el ciment..., més barats i millors. Aquest fet portarà al seu ús massiu i l'increment del transport i comerç.
- La **consolidació de la burgesia i l'aparició del proletariat** i posterior creixement que suposarà una gran **demanda d'habitatges**.
- El **fenomen urbà**: el creixement de les ciutats com a centres neuràlgics de la producció, distribució i consum dels productes.
- La diversificació i creació de **nous tipus d'edificis** com estacions de trens, mercats permanents (El Born...), grans magatzems, fàbriques, pavellons de fires, grans centres assistencials (hospitals) o lúdics (estadis, òperes, cinemes...)
- L'**evolució de l'urbanisme** amb l'ampliació de les ciutats per mitjà de "**plans d'eixample**". Dintre d'aquesta tendència cal afegir modernament la integració de la natura.
- **Els diferents corrents arquitectònics poden ser simultanis**. Fins ara tots el edificis dintre del mateix període tenien les característiques pròpies de l'estil. A partir d'ara no, en un mateix moment es poden construir edificis en estils diferents.

Urbanisme

Com hem vist en el context històric, la Revolució Industrial va propiciar la reestructuració de les ciutats. Els nous materials van fer baixar els costos fet que va generar l'opció de crear espais que fins ara eren impossibles. Tot i això es van trobar amb la contraposició del fet estètic ja que aquests espais no es podien decorar amb els cànons que havien imperat al llarg de la història. Veiem alguns exemples:

- **Reforma de París**: L'any 1853, Napoleó III va encomanar al baró E. **Hausmann** el pla de reforma urbanística de la ciutat de París
 - La ciutat es va dividir en 20 districtes.
 - Per fer la reforma es van crear lleis que permetien l'expropiació d'edificis
 - Es va intentar generar una reforma que permetés controlar els moviments revolucionaris (fent desaparèixer els carrers estrets per evitar barricades etc...)
 - Creació de noves instal·lacions: clavegueres aigua corrent, llum amb gas...
 - Nous tipus d'edificis i equipaments: escoles, hospitals, places, cementiris, parcs com el de Bois de Boulogne (per l'aristocràcia) o el Bois de Vincennes per
 - Facilitació de la circulació a partir de la creació de grans avingudes i boulevards
- **Pla urbanístic de Barcelona**: L'any 1859 es realitza el **pla urbanístic de l'eixample de Barcelona** ideat per **Ildefons Cerdà**.
 - Per poder dur a terme la reforma es van enderrocar les muralles de la ciutat.
 - la distribució dels carrers de la ciutat va passar a ser **reticular**.
 - Es dona més amplada als carrers i es creen illes.
 - Es millora la salubritat de la ciutat i la qualitat de vida de les persones va millorar.

Moltes ciutats europees van enderrocar les muralles i van fer reformes urbanístiques. En destaquen altres casos com el de Madrid amb l'urbanista Arturo Soria (ciudad lineal) així com el pla de Viena amb la urbanització del Ring, un anell al voltant de la ciutat antiga creada amb nous edificis públics.

Finalment no podem oblidar que també es van generar un grup d'**urbanistes utòpics** que tenien com objectiu millorar la vida de les classes més baixes (els obrers) a partir de la creació de **colònies**.

- Alguns exemples en són la New Lamarck al Regne Unit així com la New Harmony a Indiana totes dues creades per Robert Owen. (1800-1825)
- També trobem els **falansteris**, un tipus de colònies creades per Fourier, que tenia la finalitat de crear un espai preparat per acollir un gran nombre de persones. Una modalitat foren els familisteris per conciliar la vida rural i urbana que s'havia trencat.

3.1. Arquitectura historicista

Com hem vist fins ara, el procés d'industrialització va generar un canvi en l'urbanisme i l'arquitectura tal com s'havien entès fins el moment. D'aquesta manera van començar a sorgir solucions arquitectòniques que intentaven millorar les necessitats de la nova societat industrial. Així doncs, va ser com a conseqüència del context que començaren a sorgir corrents diversos al llarg de la segona meitat del s.XIX tals com l'historicisme, l'arquitectura eclèctica, l'arquitectura del ferro...

A l'esquerra, **Nash. Pavelló Reial (1815-1823), Brighton, Gran Bretanya**. En ell hi observem l'eclecticisme arquitectònic i el gust per l'estètica exòtica. Al centre, **Elies Roget. Universitat de Barcelona (1863-1868)** la qual desprèn la gran influència romànica catalana, un exemple del corrent neoromànic. Finalment a la dreta, un exemple de Neobarroc. **Garnier. Teatre de l'Òpera (1861-1874), París**.

Arquitectura historicista

- L'**arquitectura historicista**, la podem vincular al **romanticisme** com alternativa al neoclassicisme (el qual propugna el retorn als models acadèmics de l'antiguitat grega, com ja hem vist).
- En context històric marcat pels nacionalismes propicien una **arquitectura inspirada en el passat**.
- Aquesta, **s'inspira en els models de l'antiguitat**: Egipte, la Índia, l'arquitectura medieval, renaixement, orientalisme, o cultures exòtiques.
- La fusió de l'arquitectura historicista amb elements exòtics dona lloc al que anomenem **arquitectura eclèctica**, caracteritzada per la barreja d'estils. La burgesia propugna un tipus de construcció que barreja els elements més ampul·losos de diferents estils per aconseguir una major ostentació social.
- Hi trobem diversos **corrents simultanis** segons la font d'inspiració, tot i això l'arquitectura inspirada en l'etapa medieval fou la que tingué més èxit generant els corrents del **neoromànic, neogòtic i neobarroc**.
- A França hi destaca **Viollet-le-Duc**, arquitecte que recuperà l'estètica gòtica restaurant Notre Dame de París així com el recinte de Carcassona.

De tots ells el corrent que va tenir més èxit fou el **neogòtic** amb la construcció del Parlament britànic. **August Pugin i Charles Barry: Parlament britànic (1840-1865), Londres**. El neogòtic fou l'estil amb el que es va reconstruir l'edifici després de l'incendi que el destruï l'any 1834.

3.2. L'arquitectura del ferro

Simultàniament a l'arquitectura historicista, el context històric i alguns problemes que se'n deriven van provocar el sorgiment d'una nova tipologia d'edificis i d'estètica arquitectònica: **l'arquitectura del ferro**.

Primer de tot cal recordar una situació on destaquen alguns problemes gràcies als quals se'n deriva aquesta nova tipologia:

- Els nous mitjans de comunicació necessiten infraestructures adequades per la seva utilització: estacions de ferrocarril, tren, ponts...
- Les estructures industrials necessiten instal·lacions on desenvolupar la seva activitat.
- Necessitat de construir edificacions en poc temps i amb baix cost degut a l'augment demogràfic.
- Sorgiment de nous edificis que cobreixen noves necessitats tals com els museus o les biblioteques.

El sorgiment de nous materials (ferro colat, ciment, vidre laminat...) va possibilitar va generar la possibilitat de construir edificacions amb suports nous com bigues de ferro, cables d'acer... La fredor estètica d'aquests nous materials va generar la contraposició del seu ús ja que no eren aptes per a la decoració com s'havia entès fins ara.

Henri Labrouste va ser l'arquitecte que destacà per no maquillar els materials amb decoracions, presentant-los de manera natural tot creant edificis funcionals. **Labrouste. Sala de lectura de la Bibliothèque Nationale de France (1857-1867).**

El **ferro colat** que havia aparegut a finals del segle XVIII, fou el material per excel·lència degut a la seva resistència així com per la capacitat de construir bigues que possibilitessin espais on el **vidre** passava a ser també protagonista. En un primer moment hi hagué un intent de modernitat en l'ús dels nous materials, però ben aviat van quedar relegats per a la utilització d'edificis industrials. No va ser doncs fins mitjans de segle que no es van començar a experimentar tècniques de construcció, utilitzant els nous materials com a símbol de desenvolupament. Va ser doncs, en el **darrer terç del segle XIX**, on es van començar a utilitzar els nous materials com a elements de suport, deixant enrere els murs com a elements de tancament per donar pas i importància a l'ús del vidre. També cal destacar l'aparició d'un gran tercer material nou, el **ciment** el qual marcarà l'arquitectura de tot el segle XX.

A l'esquerra, **Alexandre- Gustave Eiffel. Torre Eiffel (1887-1889), ferro. París.** Fou construïda degut a l'Exposició Universal del 1889 així com ho fou en el seu moment el palau de Vidre de la Primera Exposició Internacional de Londres l'any 1851, de Paxton. A la dreta, **Josep Mas Vila. Mercat de la Boqueria (1842-1848), Barcelona.** Un exemple més de l'arquitectura dels nous materials de la segona meitat del segle XIX.

3.3. L'escola de Chicago

Aquesta nova escola arquitectònica sorgí l'any **1871** arrel d'un **incendi** que va arrasar amb la petita població que en un futur seria Chicago. La ciutat va haver de ser reconstruïda i com a conseqüència molts arquitectes hi van participar.

Alguns factors que van determinar aquest estil arquitectònic foren:

- Manca d'espai
- Especulació del sòl posterior a l'incendi

Com a resultat, s'aixecaren els primers **gratacels** d'estructura arquivada. Tot i això, es van intentar mantenir valors com la simetria, el ritme o l'ordre en les façanes.

En general doncs, destaca l'ús del ferro i el ciment que permetia construir majors alçades i es propugna un *utilitarisme* de l'espai: finestres horitzontals, ús d'ascensors....

El màxim exponent en fou l'arquitecte **Louis Sullivan** amb obres com l'Auditorium Building de Chicago o els famosos magatzems Carson. Sullivan afirmava que " la forma segueix la funció", seria la llavors del funcionalisme.

A l'esquerra, **Sullivan. Magatzems Carson** (1899-1904), Chicago. A la dreta, **Guaranty Building** (1894-1898), Buffalo. En ells hi veiem el ritme vertical per potenciar-ne l'alçada.

4.Escultura

L'escultura del segle XIX va relacionada amb les tendències pictòriques tot i que amb menys possibilitats formals i temàtiques. Tanmateix, en aquest període, l'escultura s'independitza de l'arquitectura alhora que l'escultura monumental cedeix pas a una escultura més propera i petita.

Així doncs trobem escultures dins de les diferents corrents que van sorgint:

- Així, trobem l'obra de **François Rude** amb la Marsellesa que decora l'*Arc de l'Étoile de Paris* amb influència del Romanticisme de Delacroix.
- Dins el Realisme, destaca **Daumier**, amb un esperit crític i unes obres plenes de vitalitat i allunyades dels cànons clàssics, com l'obra *Ratapoil*.
- I finalment, i relacionant-lo amb l'impressionisme pictòric trobem el gran escultor representant d'aquesta etapa: **Rodin**.

A l'esquerra amb influència romànica, François Rude. La Marsellesa (1836). Arc de l'Étoile de Paris. A la dreta i dins el Realisme, Daumier. Ratapoil (1851). Musée d'Orsay, París

François-Auguste Rodin

- Escultor considerat impressionista i iniciador de l'escultura contemporània.
- Les seves obres destaquen per unes superfícies inacabades "non finito" (influència de Miquel Àngel). Superfícies sense polir. Rugositat en les superfícies i joc de llums.
- Els seus personatges destaquen per transmetre una gran força interna i una marcada expressivitat.
- Les seves obres més representatives són: El pensador, El bes i Els burgesos de Calais.
- Cal destacar que Rodin va eclipsar altres grans escultors d'aquesta etapa com Rosso o els catalans **Miquel Blay** i **Josep Llimona**.

A l'esquerra, **Rodin. Els burgesos de Calais** (1884-1895), bronze. Musée Rodin, París. En ella Rodin hi manifesta les sensacions dels protagonistes i els dubtes davant d'una mort segura. A la dreta, **Rodin. El pensador** (1880), bronze. Musée Rodin, París. En ella l'escultor representa la meditació del personatge central dantesca de la **Porta de l'Infern**, projecte que mai acabà.

A l'esquerra, Miquel Blay. Els primers freds (1892), marbre. A l'esquerra, Llimona, Desconsol (1907), marbre. Les dues obres d'estètica modernista es troben al Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona.

5. Pintura

Enfront un art que mira permanentment al passat, l'artista començà a mirar cap a la realitat quotidiana que el rodejava. Així doncs, i com a conseqüència d'aquesta nova visió van sorgir diferents tendències pictòriques tals com:

- **Realisme:** corrent que plasma la realitat social en els seus aspectes més socials i a vegades durs.
- **Impressionisme:** L'aparició de la fotografia va portar els artistes a plasmar la realitat d'una altra manera que no fos la simple imitació d'aquella realitat, a la vegada que la *Teoria del color* els estimulava a plantejar-ne un altre tipus d'expressió.
- **Postimpressionisme:** sota aquest títol s'agrupen de fet tres artistes, que partint dels postulats impressionistes, segueixen el seu camí i donaran peu a corrents estilístics del proper segle.
- **Simbolisme:** corrent menor amb un caire més poètic.

Durant la segona dècada del segle XIX, la fotografia fa grans avenços i replanteja la funció de l'artista. Per altre cantó, destaca el gravat japonès- els ukiyo-e- que vn tenir una gran importància pels nous punts de vista aportats en la representació d'escenes.

5.1. Realisme

El context del realisme el podem situar en les dècades centrals del segle XIX, concretament entre els anys 1848-1870 a França. Hi ha diversos factors que faciliten la creació d'aquest corrent pictòric:

- Es desenvolupa el **positivisme filosòfic d'August Comte** basat en les bondats que aporta l'evolució de la ciència per millorar el progrés de la societat.
- En general, hi ha un **avenç en el camp de la ciència** (teories evolucionistes de Charles Darwin, les lleis d'herència de Mendelson o la classificació dels elements químics de Mendeleiev).
- Es desenvolupa el **realisme literari** que reflexa la duresa de la realitat obrera de les ciutats. Destaquen les novel·les dels autors com **Dickens, Balzac** o **Zóla**.
- Implantació definitiva de la burgesia com a classe social.
- Reacció artística davant els problemes socials derivats de la Revolució del 1848.
- Desacord entre l'art oficial i l'independent (revulsiu social).

Així doncs, en aquest context, en el que l'art es dirigia a un públic burgès i que estava totalment oficialitzat (salons, exposicions...) es produeix una reacció per part del artistes enfront al romanticisme i a la idealització de la societat i la realitat que es tradueix en un corrent pictòric caracteritzat per:

- Es deixen enrere temes medievals, clàssics i orientals.
- **Recerca de la representació de la realitat objectiva.** Negació de la idealització de la realitat.
- Cerca de la **realitat propera i quotidiana**. Es representa la realitat de les **classes socials populars** (sorgides a la Revolució Industrial) amb les seves misèries.
- Rebuig a la retòrica romàntica i a la idealització neoclàssica.
- Temàtica lliure segons la realitat observada per l'artista. Tot i això, destaca per estar centrada en aspectes quotidians alhora que relacionats amb la duresa colpidora de la realitat de les classes populars humils sorgides de la Revolució Industrial.

L'aparició de la **fotografia** (Daguerre, 1839), la difusió de la premsa o la revolució tecnològica varen ser factors que van contribuir en les composicions pictòriques d'aquest estil. Així doncs formalment aquest estil es caracteritza per:

- Enquadraments casuals a mode de fotografia instantània.
- Tècnica lliure alhora que perfecte ja que la realitat s'havia de plasmar tal com es veia.
- Ús de les tècniques de la litografia i el dibuix per representar escenes quotidianes transmeses a partir de la mirada de l'artista.

Millet. L'àngelus (1857-1859), oli sobre tela. Museu del Louvre, París. L'obra representa un moment quotidià d'oració al camp on es pot observar una gamma cromàtica de colors propers als colors de la terra.

Realisme francès

Dins el corrent francès podem destacar tres pintors que varen sobresortir treballant la realitat com a punt de partida:

- **Courbet:** realitzà obres de grans dimensions amb temes vulgars i quotidians. Un exemple n'és l'Enterrament a Ormans
- **Daumier:** La seva obra es centra en escenes de la vida urbana. Fou un gran il·lustrador en litografia (destacà per les seves sàtires, crítica social contra la burgesia i les professions liberals). En la seva pintura hi destaca la línia per sobre el color (a mode de dibuix).

- **Millet:** La temàtica de les seves obres gira entorn a escenes de la vida del camp, el treball dels pagesos així com moments relacionats amb la situació que havia generat la industrialització. Així doncs, les seves obres es caracteritzen per composicions estructurades, cromatismes propers als colors de la terra...

A l'esquerra, **Courbet. Enterrament a Ornans** (1849), oli sobre tela. Museu del Louvre, París. A la dreta, una escena del treball dels pagesos plasmada en una obra de **Millet. Les espigolaires** (1857), oli sobre tela. Musée d'Orsay, París.

Per altre cantó, dins el realisme francès i allunyant-se de la crítica social, es va desenvolupar una **pintura de paisatge** allunyada de l'obra del Romanticisme de Turner o Friedrich. En aquest cas, l'artista no interpreta el paisatge si no que representa la realitat observada tal com és. **Corot**, artista que destacà en aquest camp, treballà la llum real i la composició per donar amb diferents plans, profunditat al quadre.

Finalment, destaca un grup de pintors que formaren l'**escola de Barbizon**, l'origen del nom rau en el fet que aquests pintaven els boscos de Barbizon, a les afores de París. Artistes que van formar part d'aquest grup són: Henri Rousseau, Díaz de la Peña, Daubigny o el mateix Millet. Una de les finalitats de les seves obres era captar la llum tal com era en cada moment (no la d'estudi) és l'anomenat *au plein air*. Aquesta tècnica es va poder portar a terme per la innovació dels tubs de plom amb pintura a l'oli prefabricats.

Realisme espanyol

A Espanya, la pintura es troba encara entre la influència romàntica i el realisme.

Destaca en pintura històrica **Eduardo Rosales** i en temàtica costumista i exòtica resalta **Marià Fortuny**.

A Catalunya, i en relació a l'escola de Barbizon, sorgí l'escola d'Olot, amb **Joaquim Vayreda** i **Josep Berga**.

Fortuny. La vicaria (1867-1870), oli sobre tela. Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barcelona. En l'obra s'hi aprecia la temàtica costumista de l'autor així com el detallisme pictòric.

5.2. Impressionisme

En l'últim quart del segle XIX sorgí un nou moviment pictòric que trenca artísticament amb els moviments anteriors, l'**Impressionisme**. Els antecedents cal buscar-los en els pintors barrocs, els paisatgistes anglesos així com els pintors realistes de l'escola de Barbizon. El grup impressionista recull doncs influència dels grans mestres tals com Constable o Turner.

Tot i que la majoria no eren francesos, **París** va ser la capital artística on es va desenvolupar aquesta corrent pictòrica. Malgrat que mai es va formar una escola impressionista com a tal, el grup d'artistes fou un grup molt cohesionat entre d'altres raons pel fet que estaven units per un sentiment d'amistat. Així doncs es reunien en cafès parisencs (el Cafè de Guerbois) a fer tertúlies amb altres intel·lectuals i debatre aspectes pictòrics.

L'any 1886, els impressionistes van celebrar una exposició conjunta. Aquest any es considera la fi del moviment.

Aquest corrent pictòric, basat en la captació de la llum a partir de pinzellades soltes i tonalitats cromàtiques es caracteritzà entre d'altres aspectes per:

- **Tractament del color:** La tècnica dels pintors impressionistes es centrà en la **teoria dels colors de Chevreul**. La teoria afirmava que existien tres colors primaris (groc, vermell i blau) i tres complementaris (verd, violeta i ataronjat). Així doncs els colors existeixen per la relació dels colors més propers combinant-se primaris i complementaris. Per aquesta raó, els pintors impressionistes treballaven amb **taques de color soltes i sense línies de contorn**. A tota aquesta teoria també va ajudar el fet que els avenços químics van possibilitar la utilització de la **pintura a l'oli en tubs de plom** fet que permetia que els artistes treballessin a l'aire lliure al camp, el conegut **au plein air**. Aquest tipus de pintura a l'aire lliure té els seus antecedents a l'escola de Barbizon que pintaven directament la realitat sense passar per l'estudi.
- **Tractament de la llum:** Com ja hem vist, l'impressionisme basà el seu estil en l'intent de captar la llum per mitjà de tocs cromàtics solts i tractant de captar l'atmosfera del moment determinat (fugaç). Així, els pintors plasmen els colors tal com els veuen en aquell precís moment segons la incidència de la llum (que és determinant) relacionant llum-temps-espai. L'impressionisme doncs, no va innovar tant en temàtica, ja que es segueixen tractant paisatges, si no pel fet d'intentar captar la incidència de la llum de l'instant que s'està pintant. Una conseqüència d'aquest fet, fou que es pintaren **sèries** d'un mateix paisatge però a diferents hores del dia, diferents èpoques de l'any i amb diferents tonalitats segons la incidència de la llum, és a dir, **aparences successives**.
- **Tractament de la pinzellada:** Els pintors impressionistes treballaren les seves obres a partir de **pinzellades lliures i soltes** fet que generà una pintura amb un efecte d'esbossat, **inacabada**. D'aquesta manera, creaven taques soltes de colors purs agrupats i sense línies de contorn. Com a conseqüència, quan volien representar ombres no utilitzaven el color negre ni línies de contorn si no colors complementaris. Aquesta corrent pictòrica no utilitzà l'efecte del clarobscur i per contra es decantà per la **coloració de les ombres** dels objectes, es reduïen els espais acolorits amb llums grogues, violades... Aquesta tècnica utilitzada va definir perspectives que no es regien per la geometria si no pe dissociacions cromàtiques així com formes i volums suggerits més que no pas dibuixats.

A l'esquerra, **Chevreul. Cercle cromàtic** de colors complementaris. La teoria dels colors explicava com aquests s'alteraven segons els colors situats al costat i com es podien aconseguir colors més intensos enfrontant colors complementaris. A la dreta, exemple de serie. **Monet. La catedral de Rouen** (1894), oli sobre teles. Musée d'Orsay, Paris.

Pintors impressionistes

- Manet, tot i ser un **pintor realista** es considera precursor i **pare del grup d'artistes impressionistes** ja que compartia les mateixes in artistes impressionistes.
- L'any 1863, l'autor exposà el seu quadre " Le déjeuner sur l'herbe" el dinar campestre provocant un gran escàndol tant pel tema si no p impressionistes van exposar les seves obres al Salon des Refusées ja que les seves obres no eren admeses en els Saló de París.

Manet

A l'esquerra, Manet. **Le déjeuner sur l'herbe (1863)**, oli sobre tela. Musée d'Orsay, París. A la dreta, l'última obra pintada per l'ar Londres.

- Va ser l'**artista més representatiu del moviment**. Juntament amb Renois i Sisley van viatjar al poble francès Argenteuil per treballar gran obra Impression. Solei levant (1874) que donà nom al grup de pintors. Quan fou exposada a la Primera Exposició Impressionista al grup d'artistes. L'artista, al llarg de la seva trajectòria pintà series tot jugant amb la intensitat de la llum i es mantingué fidel a la pin:

Monet

Monet. Impressió, sol ixent (1873), oli sobre tela. Musée Marmottan, París. L'obra fou objecte del sarcasme del crític d'art

- Renoir, destacà per una pinzellada vaporosa i el seu tractament de la llum s'enfocà en l'estudi de la llum a través de fulles, teles...

Renoir

A l'esquerra, Renoir. **Le Moulin de la Galette (1876)**, oli sobre tela. Musée d'Orsay, París. En ella s'hi observa la llum filtrada a tr National Museum, Estocolm. Aquesta població a finals del segle XIX fou un comple balneari a les ribes del Sena on va néixer el q

- Edgar Degàs fou l'artista impressionista que es centrà en la captació del moment visual a partir de quadres que representaven ballarin
- Pel que fa l'enquadrament, va rebre influència de l'art japonès amb primers plans per centrar l'atenció de l'obra en el protagonista de

Degas

A l'esquerra, Degas. **L'absenta (1876)**, oli sobre tela. Musée d'Orsay, París. A la dreta, Degas. **La classe de ballet (1874)**, N

Altres
autors

- Altres autors a destacar foren: **Pissarro** (temàtica dels treballadors), **Sisley** (paisatgista rural) o la pintora **Morisot** que pintà la vida re

5.3. Postimpressionisme

Com comentàvem en el punt anterior, l'any 1886, el grup impressionista realitzà l'exposició conjunta que marcaria la fi d'aquest moviment. Així doncs, començaren a sorgir nous corrents i noves recerques artístiques. S'anomena doncs **Postimpressionisme** a l'etapa que comprèn des de l'última exposició impressionista al Cubisme, als primers anys del segle XX. Aquesta etapa serà l'avantsala de l'art del segle XX:

Pintors neoimpressionistes o puntillistes

Relacionats amb els pintors impressionistes trobem un seguit d'autors que van interpretar la teoria de colors amb un punt de vista diferent. Aquests, l'aplicaren amb punts petits de colors primaris amb els complementaris que es superposaven tot estudiant el color i la composició. El seu treball finalment fou menys espontani que la dels impressionistes.

Els dos autors a destacar foren: **Seurat i Signac**.

A l'esquerra i, **Seurat. Un diumenge d'estiu a la Grande Jatte** (1884-1886), oli sobre tela. Art Institute, Chicago. A la dreta, **Signac. L'esmorzar** (1886-1887), oli sobre tela. Rijksmuseum Kröller-Müller, Otterlo (Holanda). En ambdues obres s'aprecia la tècnica del puntillisme utilitzada pels artistes.

Pintors postimpressionistes

El postimpressionisme es centrà en la recerca d'una nova llibertat plàstica que cada autor adaptà al seu propi estil. En general però totes les tendències del moment van assentar les bases de les avantguardes del segle XX:

- Es recupera el dibuix i el color negre per definir les ombres i les figures.
- Es treballa en esbós previ per aprofundir en les tècniques.
- Ús de colors plans tot creant superfícies uniformes. Influència del ukiyo-3, art primitiu i clàssic occidental.

Paul Cézanne

- Cézanne, va experimentar amb la geometrització de les formes, personatges, paisatges... És per aquest fet, que se'l considera precedent del cubisme.
- Pinzellada ample, colors pur.
- Recerca de formes perennes en la natura.

A l'esquerra, **Cézanne. Els jugadors de cartes** (1893-1896), oli sobre tela, Musée d'Orsay, París. A la dreta, **Cézanne. Grans banyistes** (1898-1900), Museum of Art Filadèlfia on s'observen les que seran les bases del futur cubisme.

Toulouse-Lautrec

- Fou el gran representant de la bohèmia parisenca.
- Domini del dibuix i aplicació lliure del color.
- Se'l considera un innovador en el grafisme publicitari.

A l'esquerra, **Toulouse-Lautrec. Divan japonais** (1892-1893), Art Museum, San Diego. A la dreta, **Toulouse-Lautrec. La Goluda** (1891), litografia. Musée Toulouse-Lautrec, Albi (França).

Paul Gauguin

- Es centrà en la recerca de l'ideal estètic. El buscà a la Provença, a la Bretanya i finalment a Tahití.
- Utilització de colors plans i en alguns casos aleatoris. Referent pels autors simbolistes i expressionistes entre d'altres.

A l'esquerra, **Gauguin. Dues tahitianes o pits amb flors vermelles** (1899), oli sobre tela. Metropolitan Museum of Art, Nova York. A la dreta, **Gauguin. La visió després del sermó** (1888), National Gallery, Edimburg.

Vincent van Gogh

- L'autor destaca per obres realitzades amb un gran sentiment ja fossin paisatges, interiors o natures mortes. En les seves obres hi plasmà el neguit que sempre l'acompanyà.
- Pinzellades espesses.
- Ús de colors purs.

- Influencià al posterior expressionisme.

A l'esquerra, **Vincent van Gogh. Cafè de nit** (1888), Museu Kröller-Muller Otterlo. A la dreta, **Van Gogh. El dormitori** (1889), oli sobre tela. Art Institute of Chicago, Chigago.

Van Gogh. La nit estrellada (1889), oli sobre tela. Museu of Modern, Nova York. Aquest quadre reflecteix l'agitació de l'etapa en la que restà en el psiquiàtric de Saint- Rémy on va estar ingressat.

5.4.Simbolisme i altres moviments

Durant la mateixa etapa, en la dècada del 1880, va sorgir el moviment del **Simbolisme**. Aquest moviment es caracteritza per:

- Mostra rebuig per les coses materials.
- Recerca de la fantasia i de la prioritat de les emocions. Ús de la imaginació, al "món interior"...
- Es mantenen vinculats al moviment literari de Mallarmé o Moréas.

Pintors simbolistes

Són tres els pintors que clarament es poden vincular a aquest moviment pictòric:

- **Puvis de Chavannes:** a partir de la bellesa clàssica intenta plasmar un món ideal. Per poder-ho plasmar ho expressa a partir de la introspecció dels personatges de les seves obres. Va influenciar al que serien les primeres avantguardes.
- **Gustave Moreau:** La seva pintura fou més mística i plena de simbolismes.
- **Odilon Redon:** Les seves obres intenten representar un món més enllà del perceptiu.

També cal citar a **Henri Rousseau** que destaca per unes composicions més innocents que marcarien l'inici del que seria *l'art naïf*. Sense formació artística, les seves obres destaquen pel detallisme, els llocs exòtics i la reivindicació.

Pel que fa a Anglaterra hi destacà el *grup dels prerafaelites* que reivindicaven amb el seu art un món medieval oposat a la industrialitzat.

A l'esquerra, **Puvis de Chavannes. El pobre pescador** (1881), oli sobre tela. Musée d'Orsay, Paris. A la dreta, **Rousseau. El somni** (1910), oli sobre tela. Museum of Modern Art, Nova York.

Pintors postimpressionistes singulars

Cal destacar i fer menció especial a un seguit d'artistes que tot i seguir les tendències postimpressionistes van sobresortir pel seu treball singular i per dipositar en ell totes les seves inquietuds.

Alguns d'aquests autors són:

- **James Ensor:** pintor flamenc que pintava aspectes grotescos quotidians,
- **Edvard Munch:** la seva obra "El crit" és la icona universal de l'angoixa. Els expressionistes el consideren el seu mestre i un precedent.
- **Gustav Klimt:** considerat també pintor modernista amb obres amb una gran força simbòlica.

A l'esquerra plasmant la desesperació davant el món que ens envolta, Munch. El crit (1893), oli i tremp sobre cartró. Nasjonalgalleriet, Oslo. A la dreta amb un gran detallisme i erotisme, Klimt. El bes (1908), Österreichische Galerie, Viena.

Pel que fa Espanya hi destacaren autors amb influència impressionista tals com:

- **Zubiaurre, Iturrino**
- **Regoyos i Pinazo**
- **Sorolla**
- **Ramon Casas , Santiago Rusiñol o Joaquim Mir.**

Sorolla. Nens a la platja (1910), oli sobre tela. Casón del Buen Retiro, Madrid. Sorolla destaca per ser el primer pintor espanyol impressionista i que destacà internacionalment.

6. Modernisme

El Modernisme fou un moviment artístic que sorgí entorn al 1880, al voltant de canvi de segle. Depenen de la zona on es desenvolupà va rebre diversos noms tals com:

- Art Nouveau (Bèlgica i França)
- Modernisme (Catalunya)
- Modern style (Anglaterra)
- Sezession (Àustria)
- Liberty (Itàlia)
- Jugendstil (Alemanya)

Lluís Domènech i Montaner. Hospital de Sant Pau (1902-1911), Barcelona. Vista interior dels diferents pavellons del recinte, un dels màxims exponents del Modernisme català.

Fos el nom que fos, el moviment del **Modernisme** es caracteritzà per:

- Busca noves solucions en relació a la **llibertat de les formes** aplicant avenços en enginyeria.
- Trenca amb la tradició tot aprofitant-se de la **nova tecnologia i la indústria**.
- Emancipació de l'arquitectura en pro d'una tipologia decorativa basada en **elements inspirats en la natura** (motius florals, geomètrics...)
- **Defuig de les formes clàssiques** tot i adaptar les conquestes tècniques adquirides.
- Entén l'**edifici com a element global** pel que es dissenyen tots els elements. L'edifici deixa de ser un bloc tancat (plans i arestes) per passar a ser concebut com a espai obert a línies sinuoses, asimetries, ondulacions, obertures, balconades, miradors...
- Ús de nous materials en decoració tals com ferros forjats, vidres, ceràmica, fustes retallades que evocuen la natura...
- Art refinat dirigit a una **burguesia** amb ansies d'un art més fi que el que produeix la industrialització.
- **Art integrador** de les arts.
- Art relacionat amb el progrés industrial, el suport tecnològic...
- Pel que fa les plantes hi ha llibertat absoluta tot i que els espais interiors marquen una forta organització.
- Es divideix en dos línies principals: una primera més sinuosa en decoració i una segona més geomètrica.

Línies principals del Modernisme

Dins el moviment artístic del Modernisme hi trobem dues línies principals:

1. Modernisme de línies ondulants:

- Es caracteritza per línies ondulants i motius geomètrics
- Aquest corrent destaca a Bèlgica, França i Catalunya
- A Bèlgica destaca, **Victor Horta** que recargolava les formes amb línies sinuoses. A França hi destaca, **Hector Guimard**.
- A Catalunya, com veurem més endavant té una tradició clarament burgesa i nacionalista. Hi destacaren: **Lluís Domènech i Montaner**, **Josep Puig i Cadafalch**, **Antoni Gaudí** amb un estil propi...

2. Modernisme de formes geomètriques:

- Tendència més geometritzadora, de volums prismàtics
- Arquitectures asimètriques tot i haver-hi certa relació entre els espais interiors i la distribució geomètrica de l'espai en els jardins exteriors.

- Aquest corrent destaca a Anglaterra i Àustria.
- Hi destaquen **Mackintosh** al Regne Unit així com **Wagner i Olbrich** (deixeble seu) a Àustria.
- En una època marcada per la Revolució Industrial i la fabricació en sèrie, sorgí de nou la valoració del treball artesanal amb William Morris i el moviment Arts&Crafts, una lluita idealista contra els productes industrials en sèrie. Es centrà en produir objectes bells per una societat marcada per la industrialització. En general però l'estètica modernista cuidà els detalls de mobles, vidres, joies, objectes decoratius...

El Modernisme a Catalunya

- A Catalunya, la línia que marcà el moviment modernista fou el caracteritzat per les línies ondulants i motius geomètrics.
- Contextualitzant-lo el podem relacionar amb la Renaixença, que redescobreix els moments històrics i tradicionals catalans.
- Arquitectònicament hi destaquen tres artistes:
 - **Lluís Domènech i Montaner**, amb una gran tendència decorativa. Entre les seves obres destaca la Sala de concerts del Palau de la Música Catalana a Barcelona.
 - **Josep Puig i Cadafalch**, un pèl gotitzant. Entre les seves obres hi destaquen la Casa Amatller o la Casa Terrades (la Casa de les Punxes).
 - **Antoni Gaudí**: amb un estil propi i una personalitat de geni, les seves obres són mereixedores d'un estudi a part. Va treballar amb formes i estructures noves i tradicionals tot creant un art avançat en la creació d'espais. Entre les seves obres hi destaquen la Sagrada Família així com la Casa Milà o la Pedrera.

A l'esquerra, **Domènech i Montaner**. Vista interior de la sala de concerts del **Palau de la Música Catalana** (1905-1908). Barcelona. En ella s'hi observen l'ús de noves tècniques alhora que l'ús de materials tradicionals (vitralls, mosaics, forja...). A la dreta, imatge de Passeig de Gràcia, Barcelona. En ella hi observem a l'esquerra **Puig i Cadafalch**. **Casa Amatller** (1900-1901) i a la dreta l'obra d'**Antoni Gaudí**. **La Casa Batlló** (1904-1906), Barcelona on hi observem el trencadís de la façana amb inspiració natural.

A l'esquerra, Gaudí. Casa Milà o La Pedrera (1907-1910), Barcelona. En ella s'hi aprecia el seu domini tècnic i estructural alhora que se'n desprén el seu estil propi en la creació de noves formes constructives. A la dreta, Puig i Cadafalch. Casa Terrades o la Casa de les Punxes (103-1905), Barcelona.

- En pintura, l'estil mostra una gran diversitat temàtica i estilística en la que hi trobem artistes impressionistes, simbolistes així com artistes amb tradició plàstica del segle XIX (retrats i paisatges). Hi destaquen **Ramon Casals i Santiago Rusiñol** amb temàtiques senzilles i amables de la burgesia catalana. Pel seu cantó, **Isidre Nonell** destacà per les seves obres amb càrrega social.
- En arts decoratives hi destaquen els treballs artesanals de **Josep Maria Luís Masriera**. En gràfics (sobretot en cartells) hi van destacar Casas i **Alexandre de Riquer**.

En les següents pàgines webs podeu visualitzar art dels moviments del Realisme al Modernisme:

Llistat pàgines web art Realisme-Modernisme:

- [Musée d'Orsay de París](#)
- [L'Ermitage de Sant Petersburg](#)
- [Museu Nacional d'Art de Catalunya](#)
- [Van Gogh Museum](#)

